

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

**“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЗАГАЛЬНОЇ ТА ВІЗУАЛЬНОЇ
ПСИХОДІАГНОСТИКИ”**

(для спеціалістів, магістрів)

МАУП

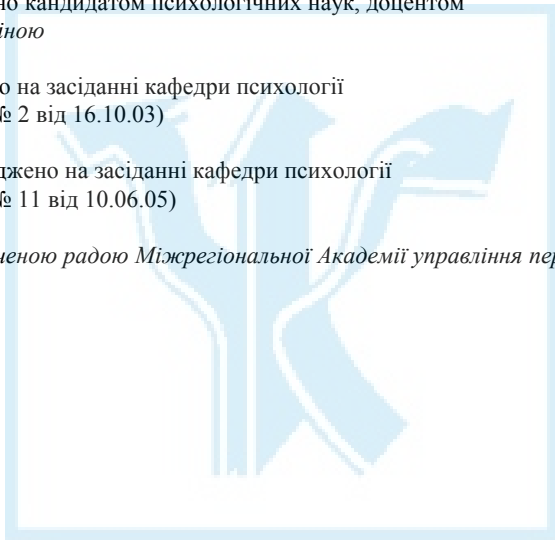
Київ 2005

Підготовлено кандидатом психологічних наук, доцентом
О. Л. Туриніною

Затверджено на засіданні кафедри психології
(протокол № 2 від 16.10.03)

Перезатверджено на засіданні кафедри психології
(протокол № 11 від 10.06.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Туриніна О. Л. Навчальна програма дисципліни “Актуальні проблеми загальної та візуальної психодіагностики” (для спеціалістів, магістрів). — К.: МАУП, 2005. — 15 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Актуальні проблеми загальної та візуальної психодіагностики”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю студентів, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Актуальні проблеми загальної та візуальної психодіагностики” входить до програми професійної підготовки студентів-психологів.

Мета вивчення курсу — розширити діапазон теоретичних знань з основних проблем і напрямів розвитку загальної та візуальної психодіагностики, вивчити її основні методи, а також сформувати у студентів практичні вміння і навички психодіагностичного дослідження особистості (її станів, процесів та окремих рис), вмінням за зовнішнім виглядом та особливостями поведінки діагностувати психологічні особливості людей.

Зазначена мета обумовила зміст програми вивчення дисципліни, який складає розділи про теоретичні засади психодіагностики, її методи, зміст роботи психодіагноста та деякі проблеми візуальної психодіагностики.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН вивчення дисципліни

“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ТА ВІЗУАЛЬНОЇ ПСИХОДІАГНОСТИКИ”

№ пор.	Назва розділу і теми
	<i>I. Психодіагностика як наука і практична діяльність</i>
1	Теоретичні основи загальної психодіагностики
2	Основні методи психодіагностики
3	Особливості психодіагностичного процесу
4	Зміст психодіагностичної функції психолога
5	Проблеми комп’ютеризації психологічних досліджень
	<i>II. Візуальна психодіагностика як складова психодіагностики</i>
6	Використання візуальної психодіагностики у практиці ділової взаємодії
7	Психологічні відмінності людей та їх зовнішні прояви
8	Графологія і пізнання особистості

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЗАГАЛЬНОЇ ТА ВІЗУАЛЬНОЇ ПСИХОДІАГНОСТИКИ”

Розділ I. Психодіагностика як наука і практична діяльність

Тема 1. Теоретичні основи загальної психодіагностики

Предмет і завдання психодіагностики.

Структура і стан сучасної психодіагностики. Зв'язок психодіагностики з іншими науками.

Виникнення і етапи розвитку психодіагностики. Школи, напрями у психодіагностиці. Стан розвитку сучасної психодіагностики.

Психодіагностична література: наукові повідомлення, інструктивні матеріали, довідково-методичні і науково-популярні видання. Професійні та науково-популярні методики психодіагностики. Критерії об'єктивності в психодіагностиці. Професійно-етичні принципи в психодіагностиці.

Основні тенденції розвитку психодіагностики.

Література [7; 15; 19; 23; 24; 26; 35; 36; 38]

Тема 2. Основні методи психодіагностики

Поняття про “об'єктивний”, “суб'єктивний” та “проективний” підходи у психодіагностиці.

Класифікації психодіагностичних методик. Основи класифікації психодіагностичних процедур.

Вербальні та невербальні психодіагностичні методики: Об'єктивні тести, стандартизовані самозвіти, проективні техніки, діагностичні психодіагностики, стандартизовані та експертні методики.

Метод тестів у психодіагностиці.

Теорія розвитку тестів. Допсихологічні тести, розробка психологічних тестів.

Тестологія і психодіагностична практика. Переваги та проблеми використання тестового методу в психодіагностиці.

Види тестів у психодіагностиці: за спрямованістю, формою процедури дослідження, характером тестових завдань, за часом виконання. Визначення надійності тесту. Валідність. Стандартизація.

Метод опитування в психодіагностичній практиці.

Види опитувальників: біографічні, щодо інтересів, мотивів, установок, цінностей. Форми запитань і прогнозування результатів. Проблема достовірності особистісних опитувальників. Фактори, які детермінують відповіді на запитання.

Проективні методи психодіагностики.

Теоретичне обґрунтування проективного підходу до психодіагностики особистості. Роль наукових праць Ф. Гудинаф, Г. Мюрося, Х. Морган, Г. Роршаха, Л. Франка у розвитку проективної психодіагностики.

Загальна характеристика проективних способів вивчення особистісних особливостей.

Основні різновиди проективних методик: структурування; конструювання; інтерпретації, доповнення, імпресії, катарсиса, графічні.

Спостереження як метод психодіагностичного дослідження.

Поняття про наукове спостереження. Особливості використання методу спостереження в психодіагностичній практиці.

Принципи використання методу спостереження.

Переваги та недоліки методу спостереження.

Класифікації спостережень: від ступеню залученості психодіагноста у середовище; характеру взаємодії із суб'єктом, від об'єкта спостереження; від часу дослідження; від характеру реєстрації даних; від ступеня стандартизованості процедур.

Етапи наукового спостереження. Різновиди процедури реєстрації результатів. Типові помилки у психологічному спостереженні.

Соціометричний метод дослідження групи.

Загальна характеристика методу. Основні поняття і процедура соціометрії.

Поняття про соціометричні критерії. Види критеріїв.

Соціоматриця. Соціограма. Типи соціограм.

Експертне оцінювання в психодіагностиці.

Сутність і специфічні особливості експертного оцінювання. Поняття моніторної групи. Етапи оцінної діяльності експертів. Імплицитна оцінка. Експлікація оцінки. Типи вимірювальних шкал. Причини порушення достовірності результатів експертизи.

Використання контент-аналізу в психодіагностичній практиці.

Контент-аналіз як різновид методу дослідження продуктів діяльності. Основні етапи контент-аналізу. Можливі помилки при реалізації цього методу.

Література [1–3; 5; 6; 14; 15; 21; 28; 31; 32; 34; 35]

Тема 3. Особливості психодіагностичного процесу

Поняття психологічного діагнозу. Діагностичні ознаки (за Л. Виготським). Характеристика симптоматичного, типологічного, етіологічного діагнозів. Етапи психодіагностичного вивчення особистості.

Основні умови ефективного використання методів психодіагностики в діяльності практичного психолога. Критерії ефективності практичної роботи психодіагноста.

Література [7; 11; 13; 16; 18; 23; 28; 33; 38; 43]

Тема 4. Зміст психодіагностичної функції психолога

Визначення домінуючої орієнтації перцептивної сфери.

Психодіагностика потребнісно-мотиваційної сфери та саморегуляції. Оцінювання інтелектуально-пізнавальної сфери особистості. Діагностика екзистенціально-побутової сфери особистості. Дослідження морально-етичної сфери особистості. Оцінювання дієво-практичної сфери особистості. Психодіагностика сфери стосунків особистості.

Література [1; 2; 4; 6; 8; 12; 13; 17; 20; 32; 35; 42]

Тема 5. Проблеми комп'ютеризації психологічних досліджень

Історія розвитку ідей про можливість формалізації психологічних досліджень.

Прикладні психологічні дослідження з використанням комп'ютерів. Загальна характеристика автоматизованих діагностичних методик, які застосовуються у вітчизняній психологічній практиці.

Література [1; 7; 29; 31; 36; 43]

Розділ II. Візуальна психодіагностика як складова психодіагностики

Тема 6. Використання візуальної психодіагностики у практичній діяльності психолога

Зв'язок візуальної психодіагностики з іншими науками про людину. Основні напрями візуальної психодіагностики.

Урахування даних візуальної психодіагностики у практиці добору і відбору кадрів психологом, при проведенні психологічної консультації, у психолого-просвітницькій роботі.

Основні та додаткові параметри людини як джерела інформації візуальної психодіагностики.

Характеристика методів візуальної психодіагностики. Зв'язок методів візуальної психодіагностики з іншими методами психологічних досліджень.

Тема 7. Психологічні відмінності людей та їх зовнішні прояви

Типологічні особливості людей та їх зовнішні ознаки.

Типологія Е. Кречмера, І. Шелдона, І. П. Павлова та їх візуальні характеристики.

Візуальна характеристика типів темпераменту.

Візуальний прояв акцентуацій характеру особистості.

Фізіогноміка як напрям візуальної психодіагностики.

Поняття фізіогноміки. Обличчя людини як об'єкт психологічного пізнання. Загальна будова обличчя та її інтерпретація: рух мускулатури лоба, очі та погляд, сміх і посмішка, постава голови тощо.

Рука людини як джерело знань у візуальній психодіагностиці.

Хірологія як один з напрямів вивчення зовнішніх особливостей людини. Особливості використання знань з дерматогліфіки в різних галузях народного господарства.

Мова тілорухів та її діагностика практичним психологом.

Постанова і хода, їх характеристика, зв'язок із фізичним і психічним станом людини. Мова рук, жести та їх інтерпретація.

Література [26; 37; 39; 40; 41]

Тема 8. Графологія і пізнання особистості

Поняття графології. Взаємозв'язок почерку з деякими психічними особливостями людини. Почерк і стать. Почерк і вік. Почерк і освіта. Почерк і професія. Почерк і конституція людини.

Література [26; 37; 39; 40; 41]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Особливості реалізації психодіагностичної функції практичного психолога.
2. Особливості використання сучасних комп'ютерних психодіагностичних методик.
3. Діагностика особливостей інтелектуальної сфери особистості клієнта.
4. Дослідження особливостей емоційної сфери особистості.
5. Особливості використання методу тестів у роботі практичного психолога.
6. Особливості використання методу спостереження психодіагностичній діяльності психолога.
7. Специфіка використання проєктивних методик у роботі практичного психолога.
8. Психологічне дослідження міжособистісних стосунків практичним психологом.
9. Особливості використання психодіагностичних методик для дослідження здібностей особистості клієнта.
10. Специфіка використання контент-аналізу в психодіагностичній практиці.
11. Психодіагностична практика застосування соціометричного методу в роботі з групою.
12. Особливості використання графологічного методу в діяльності практичного психолога.
13. Фізіогноміка як напрям візуальної психодіагностики.
14. Специфіка дослідження типологічних особливостей клієнтів за допомогою візуальної психодіагностики.
15. Методи дослідження мотиваційної сфери особистості в роботі психодіагноста.
16. Оцінювання здібностей людини у психодіагностичній практиці клієнта.

17. Використання психогеометричного методу дослідження особистості в психодіагностичній практиці психолога.
18. Малюнок як засіб вивчення мікросередовища особистості.
19. Особливості дослідження пізнавальної сфери психодіагностичними методиками.
20. Специфіка дослідження морально-етичної сфери особистості практичним психологом.
21. Основні умови ефективного використання методів психодіагностики в діяльності практичного психолога.
22. Характеристика автоматизованих психодіагностичних методик.
23. Особливості отримання інформації методом спостереження у візуальній психодіагностиці.
24. Проблеми ефективності діяльності психодіагноста.
25. Характеристика етапів психодіагностичного вивчення особистості клієнта.
26. Особливості дослідження вольової сфери особистості клієнта.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

1. Предмет і завдання психодіагностики.
2. Зв'язок психодіагностики з іншими науками.
3. Виникнення і етапи розвитку психодіагностики.
4. Школи і напрями психодіагностики.
5. Професійно-етичні принципи в психодіагностиці.
6. Поняття про критерії об'єктивності в психодіагностиці.
7. Розвиток сучасної психодіагностики.
8. Характеристика основних методів психодіагностики.
9. Класифікації психодіагностичних методик.
10. Вербальні і невербальні психодіагностичні методики: загальна характеристика.
11. Поняття про стандартизовані самозвіти у психодіагностиці.
12. Особливості застосування стандартизованих і експертних методик у психодіагностиці.
13. Використання методу тестів у психодіагностиці.
14. Теорія розвитку тестів.
15. Вимоги до розробки психодіагностичних тестів.
16. Переваги та недоліки використання тестового методу в психодіагностиці.
17. Тестологія і психодіагностична практика.
18. Види тестів за спрямованістю та їх характеристика.

19. Класифікація тестів за формою процедури дослідження.
20. Класифікація тестів за часом виконання.
21. Визначення надійності тесту.
22. Поняття про валідність та стандартизацію тесту.
23. Особливості застосування методу опитування в психодіагностичній практиці.
24. Характеристика видів опитування в психодіагностиці.
25. Проблема достовірності особистісних опитувальників.
26. Види відповідей на тестові запитання. Види психодіагностичної літератури.
27. Методи дослідження особистості та їх загальна характеристика.
28. Особливості використання проєктивного методу в психодіагностиці.
29. Загальна характеристика проєктивних способів вивчення особистості.
30. Основні різновиди проєктивних методик, їх характеристика.
31. Спостереження як метод психодіагностичного дослідження, особливості його використання практичним психологом.
32. Принципи використання методу спостереження.
33. Переваги та недоліки методу спостереження.
34. Особливості використання різних видів спостереження.
35. Етапи наукового спостереження та їх характеристика.
36. Типові помилки у психологічному спостереженні.
37. Особливості використання соціометричного методу в психодіагностичній практиці.
38. Специфіка використання методу експертного оцінювання у психодіагностиці.
39. Загальна характеристика методу контент-аналізу та особливості його використання в психодіагностиці.
40. Характеристика основних етапів контент-аналізу.
41. Поняття про психологічний діагноз.
42. Види психологічного діагнозу, їх характеристика.
43. Характеристика етапів психодіагностичного вивчення особистості.
44. Психологічний аналіз причин неправильного діагнозу.
45. Причини порушення достовірності результатів експертизи.
46. Особистість як об'єкт психодіагностики.
47. Характеристика методів дослідження особистості.
48. Основні умови ефективного використання методів психодіагностики в діяльності практичного психолога.
49. Критерії ефективності діяльності психодіагноста.

50. Особливості дослідження мотиваційної сфери особистості.
51. Особливості дослідження пізнавальних процесів особистості.
52. Дослідження моральної сфери особистості.
53. Специфіка дослідження дієво-практичної сфери особистості.
54. Психодіагностика сфери стосунків особистості.
55. Особливості діагностики емоційних станів особистості.
56. Діагностика рис особистості, типологічна діагностика.
57. Проблеми комп'ютеризації психологічних досліджень.
58. Використання комп'ютерної техніки у прикладних психологічних дослідженнях.
59. Класифікація методів візуальної психодіагностики.
60. Вимоги до використання психодіагностичних методик.
61. Особливості психодіагностики здібностей особистості.
62. Особливості застосування методів психодіагностики міжособистісних стосунків.
63. Характеристика основних напрямів візуальної психодіагностики.
64. Психологічні статеві відмінності та їх зовнішні вияви.
65. Дерматогліфіка: сутність і загальна характеристика.
66. Поняття про фізіогноміку: загальна характеристика.
67. Основні напрями візуальної психодіагностики, їх загальна характеристика.
68. Загальне уявлення про мову рухів тіла.
69. Жести, їх інтерпретація. Класифікація жестів.
70. Форми рук та їх класифікація.
71. Сигнали тіл, їх загальна характеристика.
72. Прийоми спостереження за поведінковими реакціями.
73. Особливості використання графологічного методу у візуальній психодіагностиці.
74. Рука як джерело психологічної інформації.
75. Візуальна психодіагностика: визначення, мета, завдання.
76. Взаємозв'язок візуальної психодіагностики з іншими науками про людину.
77. Психодіагностика як наука і як психодіагностична діяльність.
78. Психодіагностика як теоретична і практична дисципліна.
79. Характеристика проєктивних психодіагностичних методів.
80. Рівні психологічного діагнозу (за Л. С. Виготським).
81. Методи дослідження свідомості та самосвідомості особистості, їх характеристика.
82. Діагностика особливостей розвитку волі особистості.

83. Психометричні методи виміру інтелекту, їх діагностичне значення.
84. Фактори, що впливають на результати психодіагностичного обстеження.
85. Характеристика об'єктивного підходу в психодіагностиці.
86. Поняття суб'єктивного підходу в психодіагностичній науці.
87. Особливості застосування графічних методів у психодіагностиці.
88. Діагностичне обстеження, його характеристика.
89. Критика проєктивного методу в працях вітчизняних і зарубіжних психологів.
90. Особливості використання методу інтерв'ю в психодіагностичному дослідженні.
91. Специфіка використання методу анкетування в психодіагностиці.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Leffline* и другие новые методы психологии жизненного пути / Сост. и общ. ред. А. А. Кроник; послесл. Е. И. Головахи. — М., 1993. — 230 с.
2. *Бажин Е. Ф., Голькина Е. А., Эткин А. М.* Опросник уровня субъективного контроля (УСК). — М., 1983. — 16 с.
3. *Березин Ф. Б., Мирошников М. П., Романец Р. В.* Методика многостороннего исследования личности. — М.: Медицина, 1976. — 186 с.
4. *Бибрих Р. Р.* Исследование видов целеобразования. — Кишинев, 1987.
5. *Богданова Т. Г., Корнилова Т. В.* Диагностика познавательной сферы ребенка. — К., 1997. — 68 с.
6. *Бороздина Л. В.* Исследование уровня притязаний. — М., 1985.
7. *Бурдачук Л. Ф.* Психодиагностика. — М., 2002.
8. *Габриял Т. М.* Самооценка как метод исследования личности // Тез. докл. конф. “Проблемы патопсихологии”. — М., 1972. — С. 105–117.
9. *Гайда В. К., Захаров В. П.* Психологическое тестирование. — Л.: Изд-во ЛГУ, 1982.
10. *Гильбух Ю. З.* Актуальные проблемы валидации психологических тестов // Вопр. психол. — 1979.
11. *Голубев Н. К., Битинас Б. П.* Введение в диагностику воспитания. — М., 1989. — 160 с.
12. *Горбатов Д. С.* Практикум по психологическому исследованию: Учеб. пособие. — Самара, 2002. — 248 с.

13. *Готовность* детей к школе. Диагностика психического развития и коррекция его неблагоприятных вариантов: Методические разработки для школьного психолога / Е. А. Бурименко, А. Л. Венгер, К. Н. Поливанова, Е. Ю. Сушкова. — М., 1989. — 88 с.
14. *Дилео Д.* Детский рисунок: диагностика и интерпретация. — М., 2001. — 272 с.
15. *Долинська Л. В., Мельничук О. Б., Ісаєвич С. І.* Основи психодіагностики: Навч.-темат. план, робоча програма курсу для подвійних спеціальностей з практичною психологією. — К., 2002.
16. *Дубровина И. В.* Рабочая книга школьного психолога. — М., 1991. — 303 с.
17. *Зиверт Х.* Ваш коэффициент интеллекта: Тесты. — 2-е изд.: Пер. с нем. — М.: АО “Интерэксперт”, 1999. — 143 с.
18. *Ковалев С. В.* Подготовка старшеклассников к семейной жизни: Тесты, опросники, ролевые игры. — М., 1991. — 143 с.
19. *Козелецкий Ю.* Человек многомерный (психологические эссе). — К.: Лыбидь, 1991. — 288 с.
20. *Краткий* тест творческого мышления. Фигурная форма: Пособие для школьных психологов. — М., 1988.
21. *Леонгард К.* Акцентуации личности. — К., 1981. — 392 с.
22. *Мейли Р.* Структура личности // Экспериментальная психология / Под ред. П. Фресса, Ж. Пиаже. — М., 1975. — Вып. 5. — 284 с.
23. *Мельников В. М., Ямпольский Л. Т.* Введение в экспериментальную психологию личности. — М., 1985. — 319 с.
24. *Мерлин В. С.* Очерк интегрального исследования индивидуальности. — М., 1986.
25. *Обухова Л. Ф.* Детская психология: теории, факты, проблемы. — М., 1995. — 360 с.
26. *Пиз А.* Язык телодвижений: как читать мысли других людей по жестам. — Кострома, 1992.
27. *Пиров Г. Д.* Классификация методов в психологии // Психодиагностика в социалистических странах. — Братислава, 1985. — С. 19–25.
28. *Похилько В. И., Федотова Е. О.* Техника репертуарных решеток в экспериментальной психологии личности // *Вопр. психол.* — 1984. — № 3. — С. 151–157.
29. *Рогов Е. И.* Настольная книга практического психолога: Учеб. пособие. — М., 1998. — 480 с.
30. *Русалов В. М.* Модифицированный личностный опросник Айзенка. — М., 1992. — 21 с.

31. *Сидоренко Е. В.* Методы математической обработки в психологии. — СПб.: ООО “Речь”, 2000. — 350 с.
32. *Степанов С. С.* Диагностика интеллекта методом рисуночного теста. — М., 1995. — 96 с.
33. *Худик В. А.* Психология аномального развития личности в детском и подростково-юношеском возрасте. — К., 1993. — 144 с.
34. *Чудновский В. Э.* Нравственная устойчивость личности: Психологическое исследование. — М., 1981. — 201 с.
35. *Шапкин С. А.* Экспериментальное изучение волевых процессов. — М.: Смысл; ИПРАН, 1997. — 140 с.
36. *Шевандрин Н. И.* Социальная психология в образовании. Ч. 1. Концептуальные и прикладные основы социальной психологии. — М., 1995. — 544 с.
37. *Шелдон У.* Анализ конституционных различий по библиографическим данным // Психология индивидуальные различий: Тесты. — М., 1982.
38. *Шмелев А. Г.* Введение в экспериментальную психосоматику: Теоретико-методологические основания и психодиагностические возможности. — М., 1983. — 158 с.
39. *Штангель А.* Язык тела: Познание людей в профессиональной и обыденной жизни: Пер. с англ. — М., 1986.
40. *Щёкин Г. В.* Визуальная психодигностика: познание людей по их внешности и поведению. — К.: МАУП, 1995.
41. *Щёкин Г. В.* Как читать людей по их внешнему облику. — К., 1993.
42. *Щебетенко А. И.* Тест в социологическом исследовании. — М., 1982. — 199 с.
43. *Энциклопедия психологических тестов для детей.* — М.: Аркадия, 1997. — 256 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Актуальні проблеми загальної та візуальної психодіагностики”	3
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Актуальні проблеми загальної та візуальної психодіагностики”	4
Теми контрольних робіт.....	8
Питання для самоконтролю студентів.....	9
Список рекомендованої літератури.....	12

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерне верстання

Н. В. Медведєва
Т. М. Тележенко
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-1601

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП